

GODS MASKERSPEL.

lezingen: Coll. 1:15 23. Lukas 4:1 13.

Dagelijks passeren ons honderden mensen. Op school, op straat, thuis en op het werk. En al die mensen hebben gezichten. Kom 's ochtends maar eens je klas binnen; je ziet precies hoe iemand gehumeurd is. Je kunt inderdaad vaak aan iemands gezicht aflezen hoe hij of zij zich voelt. Verdriet, angst, maar ook vreugde en plezier; iemands gelaatsuitdrukking spreekt boekdelen. Een maandagochtend in een treincoupe is anders dan een vrijdagmiddag; maandag veel vermoeide gezichten die weer aan het werk moeten, vrijdag is het al veel opgeruimder; het weekeinde ligt in het verschiet.

Achter elk gezicht dat je tegenkomt ligt een levensverhaal. Ook bij ons hier vanavond, zo wij hier zitten. Ik moet daar vaak aan denken als ik een preek zit te schrijven. Want jij jongen die daar zit, of dat meisje daar? weet ik wat hem of haar bezighoudt? Misschien heb je net wel een knetterende ruzie gehad thuis of misschien vind je al dat gepraat over het geloof maar niks, en zo'n kerk, wat je daar nou weer mee moet. Dan dat 'geloof', misschien wil je wel geloven, misschien wil je ook best wel rekening houden met 'God', maar hoe dan? je merkt niets, je ervaart niets. En zo zitten we hier bij elkaar; ons gezicht in de plooi en verder maar afwachten.

Want ondanks dat ons gezicht vaak verraadt hoe we er aan toe zijn, zijn mensen maar al te vaak meesters in het verbergen. 'Hoe gaat het?' 'Goed hoor!' 'Hallo, hoe gaat het ermee.' 'Ja, prima hoor!' Juist als we ons niet zo fijn voelen, juist dan hebben we vaak zin om te zeggen: 'goed hoor'. Wat hebben die anderen met mij te maken, ze kunnen er toch niks aan doen. Hoe zouden ze ook; ik begrijp mezelf vaak niet eens. Wat er allemaal in dat koppie van mij omgaat, het dwarrelt heen en weer. Zelf kom ik er niet eens uit, laat staan die ander: 'met mij gaat het goed hoor!'

We zagen het aan het begin van deze viering. Er leven zoveel 'ikken' in ons. En in elke andere situatie wordt er een beroep op een ander ik in mij gedaan. Op school moet ik me bewijzen, meedoen met hen die de toon aangeven, anders lig ik eruit. Thuis reageer ik dat dan vaak af, m'n ouders moeten me dan opvangen en ik voel me schuldig tegenover hen, want ik wil helemaal niet rot doen. Al die 'ikken' in ons rommelen op en neer. Welke 'ik' zal het winnen? Zoveel stemmen gaan tekeer. Welke stem zal het uithouden?

Dat met die maskers, al die maskers die we dragen, het is eigenlijk niet zo gek. Want we spelen toch uiteindelijk vele rollen in ons leven. Je bent kind van je ouders, leerling op school, vriendin temidden van vriendinnen, kollega op je werk, mens op deze wereld.

Is het vreemd dat ons woordje 'persoon' eigenlijk 'masker' bete-kent (persona=masker in het Latijn)? Gaandeweg zal duidelijk worden welke 'rol' het beste bij mij past. Steeds meer zal aan het licht komen welk masker mij het best past. Het is niet voor niets dat goede toneelstukken ons haarscherp ons eigen leven voorspiegelen. In een roman of in een toneelstuk worden al die 'ikken' die bij ons vaak in een persoon zitten verdeeld over de verschillende acteurs en actrices. Je spreekt dan van 'typen'; het ene type is bijvoorbeeld goedlachs en opti-mistisch terwijl een ander personage de vlotheid zelve is en nooit om een woord verlegen. Zo speelt de toneelschrijver met mensen, alle rollen van elk mensenleven komen er in voor. En de beste schrijvers zijn zij die onder en achter al die rollen op zoek gaan naar wat een mens uiteindelijk beweegt. 'De mens', de man, de vrouw;

WIE is zij of hij eigenlijk? Jij hier vanavond, ikzelf, wat beweegt er achter die maskers van ons? Jouw verhaal, mijn verhaal, is dat het enige, of praat er nog iemand anders mee in ons leven? Is er iets of iemand die mij echt kent, misschien beter dan ik mijzelf ooit zal kennen. Is er iemand die mijn rol als mens zo serieus neemt dat hij die rol ...overneemt?

Maar laten we nu voorzichtig worden, laten we niet te gauw invullen en zeggen 'ja hoor, dat is God'. Laten we voorzichtig worden met het woordje 'God' te snel in de mond te nemen, ook in de kerk. Want ook God draagt een 'masker'. Hij (zij?) is niet zomaar te kennen; God is er niet zomaar bij te halen. Er is een afstand tussen God en mens. Denk maar aan Mozes, hij mocht niet dichterbij komen. God kun je niet zomaar afleiden uit de mooie bloemen in de natuur of een verheven stemming die je voelt opkomen in je ziel.

Nee, de bijbel leert ons dat wanneer er al sprake is van de Naam, dat het dan altijd God zelf is die een begin maakt met het zich kenbaar maken aan de mensen.

Moeilijke gedachte vind je niet? Maar laat ik een voorbeeld gebruiken. Stel je bent tot over je oren verliefd op iemand anders. Je ziet die figuur elke dag en steeds krimp je bijna in elkaar van verliefdheid; soms krijg je er buikpijn van. En je kwelt jezelf met de gedachte; als hij nou maar reageert, als zij nou maar mijn liefde beantwoordt. Snap je, daar gaat het om; want als de ander het doorkrijgt dat jij bijna door de grond gaat van liefde dan heb je kans dat er iets gaat groeien. Het gaat om de beantwoording, om de ander die jouw gevoelens oppikt. Jij zult door zijn of haar masker moeten heenprikken, jij zult tot achter al die grimassen van die ander moeten doordringen om uiteindelijk van 'aangezicht tot aangezicht' te komen.

Zo is het ook met God; of liever spreek ik in bijbelse woorden, want God heet daar 'de Naam'. En die Naam 'God' betekent in de bijbel; 'ik zal er zijn voor jou'. Deze God zou je kunnen zeggen is 'hoopvol' verliefd op mensen. Vanuit die liefde heeft hij zelfs de mensen geschapen.

Zo althans vertelt de bijbelschrijver zijn grote toneelstuk over 'God en de mensen'. Lees dat verhaal van de bijbel maar eens zo; als een toneelstuk met spelers en speelsters met allerlei 'ik-ken'; jouw ik en mijn ik, onze goede en onze kwade trekken. Onze fijn-zittende maskers, onze codes en gedragslijnen. En in dat toneelstuk dat opgevoerd wordt in de bijbel lukt het de mens maar niet om BIJ ZICHZELF TE KOMEN. En je weet, wie niet bij zichzelf kan komen, kan eigenlijk ook niet bij de medemens komen. Je zou kunnen zeggen: God houdt zielsveel van mensen, maar krijgt geen antwoord. Integendeel, de mensen worden verliefd op anderen, op andere 'goden'.

Sommigen zien het helemaal zitten met de 'god' die geld heet: god mammon. Verliefd dat we op die 'god' zijn! we hebben er alles voor over. Het geld, de economie zijn de grootste verleiders van onze tijd; ze paaien ons, ze slijmen met ons en hun huwelijksaan-zoeken rollen dagelijks als reclamefolders in onze brievenbussen. Koop je bij mij? ...nee, bij mij is het veel beter. En allemaal proberen ze ons hun masker op te zetten.

Weer anderen zijn hele-maal verliefd geraakt op god moloch. Dat is een 'god' die je helemaal opeist en van jou onvoorwaardelijke offers vraagt. Je wordt als het ware in dienst genomen van deze god. In de oorlog, die afgrijselijke wapens, in alles moet je meedoen. Wat gek eigenlijk; een god die jouw ik helemaal laat verdwijnen, waar je dan toch verliefd op bent. Maar ja, je mag wel een 'mooi' masker dragen; een uniform met een mooie pet, je krijgt strepen en balken, sterren en lintjes opgespeld. Begrijpen jullie, al die goden, afgoden noemt ons toneelstuk hen, dingen naar onze gunsten....en, wij trappen erin, wij beantwoorden hun liefdesaanzoeken. Daarom is het zo'n, puinzooi in deze wereld, daarom wordt liefde verkwanseld. Daarom krepeert tweeder-de van de wereld, wordt ons milieu

verkracht. Omdat god mammon en god moloch aan de macht zijn. En ze hebben tientallen mede goden op hun hand, allemaal zetbazen die knikken en buigen, likken en smoezen.

Het is pauze tijdens ons toneelstuk. Drie bedrijven zijn intus-sen geweest. De toeschouwers moeten even naar de wc of drinken wat in de de foyer. Je ziet dat ze druk in gesprek zijn over hetgeen ze gehoord en gezien hebben. 'Al die heersende goden die ons hun maskers willen opdrukken, ja dat begrijp ik', zegt de een. 'Terwijl ik die Ene die echt verliefd op mij is maar laat roepen' zegt een ander.' 'Ik ben benieuwd hoe dat allemaal afloopt'.

Het doek gaat weer op. Het decor stelt nu een woestijn voor. In die woestijn, op zijn knieën, een jonge man. Uit een enorme luidspreker schalt opeens:

'van deze broden kun je stenen maken:

de engelen zullen je opvangen als je van het dak van de kerk springt.'

en als derde: 'kijk om je heen, de hele, hele wereld kan van jou zijn als je neerkielt voor mij, als je mijn masker wilt dragen' (Lk.4:1 13)

Opeens is het stil, de gladder stemmen van de verbor-gen verleiders zijn opgehouden. God mammon en god moloch hebben hun uiterste best gedaan, met de meest verfijnde technieken, om de jonge man in verlegenheid te brengen. Hij is er radeloos van. Je ziet dat hij helemaal in verwarring is, het zweet gutst van zijn hoofd. Want je moet van goede huize komen om die kwezelige stemmen te weerstaan. Ga maar na; je wordt bekoord en verleid door de drie waarden van deze wereld.

De eerste is 'doeltreffendheid' (van stenen brood maken): efficiënt, je moet passen in de radertjes van deze wereld, je moet dat masker dragen, anders val je uit de boot. Zeg daar maar eens 'nee' tegen.

De tweede waarde van deze wereld is de 'sensatie' (werp je van deze plaats naar beneden): groter, mooier, beter, hoger: te gek. Je wilt toch 'in' zijn en meedoen!? Je bent jong en je wilt wat: glitter, opvallen, het leven als een grote sensatie.

De derde grote waarde van deze wereld is 'de Macht' (al mijn machtgebied zal ik je geven). Wat is dat een grote verleiding: in aanzien staan, bekend willen zijn en bemind worden, beroemd willen zijn. Tegenover zo'n overmacht aan efficiëntie, macht en sensatie, zeg daar maar eens 'nee' tegen.

Die man in de woestijn: je ziet hem in tweestrijd verwikkeld. Aan de ene kant de de waarden van de wereld, de lokkende roepstemmen van de verleiding. Aan de andere kant die Stem van Liefde, die nu ook om zijn liefde vraagt;maar, wat heeft DIE STEM, die God te bieden! Geen roem, geen macht. Het enige wat DIE Stem vraagt is: mag ik je masker? Die Stem vraagt: ik wil je zo graag kennen zonder al die buitenkant, zonder die mooie verpakking. Die Stem zegt: je mag er zijn, zomaar, doe maar weg al die overtol-lige dingen. Want dan, dan pas krijg je oog voor de dingen waar het werkelijk om gaat: gerechtigheid, vrede, behoud van de schep-ping. Dan pas HOOR je de stemmen van die duizenden mensen die verhongeren of kapot gemaakt worden in oorlogen.

'Ga weg jullie stomme verleiders, verwijs god mammon en god moloch': de man in de woestijn komt langzaam overeind. Vastbesloten om zich toe te vertrouwen aan de Liefde van die Ene Stem. Hij staat op en DOET het.

Deze man in de woestijn is tot vandaag, God incognito. Jullie kennen toch die uitdrukking 'in cognito'. Als de koningin bijvoorbeeld niet officieel ergens is dan reist zij 'in cognito' (niet gekend). Zo leeft ook 'de Liefde' in cognito, verborgen onder ons.

Slechts Een heeft die Liefde zichtbaar gemaakt. Het is die man uit de woestijn uit het vierde bedrijf van ons toneelstuk, Jezus is zijn naam. Jezus is het 'masker' van God, zou je kunnen zeg-gen. (ik toon een ikoon) In onze lezing staat: 'Hij is het beeld van de onzichtbare God', letterlijk, de 'ikoon' (eikoon). En ons wordt gevraagd om al onze schijnmaskers in te leveren om te gaan lijken op Christus. Wie gelijk wordt aan zijn beeld wordt beelddrager van Gods Liefde. Dan sidderen god mammon en god moloch. Want de afgoden geven zich niet zomaar gewonnen, integendeel, ze zullen die man uit de woestijn zelfs martelen en vermoorden.

Nog is deze mens uit de woestijn onder ons, opgestaan in de harten van hen die 'nee' durven zeggen tegen de maskerales van onze wereld. Vanavond zetten wij echter met ons allen dat 'mas-ker' van die Ene Mens op. En we beginnen een optocht van licht. Vandaag eerste advent: een kaarsje, volgende week een tweede kaarsje, een derde, een vierde. Totdat met Kerst alles in lichterlaaie staat. Het Licht van God over alle mensen, eindelijk Vrede. Doen jullie mee?

jurjen beumer, 27 11 1988.

(veel materiaal over masker e.d. in de bundel 'Maskerspel')